

O redu

Petar Kropotkin

1881.

Često nas kritikuju zbog toga što prihvatamo kao etiketu tu reč „anarhija“, koja toliko plaši većinu ljudi. „Vaše ideje su odlične“, kažu nam, „ali morate priznati da je izbor imena za vaš pokret loš. Anarhija je, u svakodnevnom govoru, sinonim za nered i kaos; reč nas podseća na sukob interesa, na individue koje se bore, što ne može dovesti do uspostavljanja harmonije.“

Počnimo tako što ćemo istaći da pokret koji je posvećen akciji, pokret koji predstavlja novu tendenciju, retko ima priliku da bira ime za sebe. Nisu *Beggars of Brabant* (engl., „prosjaci iz Brabanta“) izabrali svoje ime, koje je kasnije postalo popularno, već je u početku kao nadimak – i to dobro izabran nadimak – uzet od strane pokreta, zatim postao opšte prihvaćen, i uskoro poneo svoju ponosnu titulu. Takođe će postati jasno da je ova reč sumirala čitavu ideju.

A *Sans-culottes* (fr., sankiloti, „bez gaća“) iz 1793. godine? Neprijatelji narodne revolucije su skovali to ime; ali je i ono sumiralo čitavu ideju – pobuna naroda, obučenog u rite, umornog od siromaštva, nasuprot svim tim rojalistima, takozvanim patriotama i jakobincima, dobro obučenim i pametnim, onim koji su, uprkos pompeznim govorima i uprkos tome što su im buržoaski istoričari odavali poštu, bili pravi neprijatelji naroda, duboko prezirući *Sans-culottes* zbog njihovog siromaštva, zbog njihovog slobodarskog duha i duha jednakosti, i zbog njihovog revolucionarnog entuzijazma.

Slično je i sa rečju „nihilista“ koja je zbunjivala novinare toliko dugo i dovela do igranja rečima, dobrih i loših, dok nije shvaćeno da se ne odnosi na čudnu – skoro religioznu – sektu, već na pravu revolucionarnu silu. Reč je skovao Turgenjev u svojoj noveli *Očevi i sinovi*, a potom su je prihvatili „očevi“ i koristili je da bi se svetili neposlušnim „sinovima“.

Ali sinovi su to prihvatili i, kada su kasnije shvatili da to dovodi do pogrešnog shvatanja i kada su pokušali da se toga oslobode, to je bilo nemoguće. Štampa i javnost ne bi opisali ruske revolucionare nijednim drugim imenom. Ipak, ni ovo ime nije loše izabrano – jer i ono lepo zaokružuje jednu ideju; ono izražava negaciju celokupne delatnosti današnje civilizacije, zasnovane na tlačnju jedne klase od strane druge, negaciju postojećeg ekonomskog sistema, negaciju vlasti i moći, buržoaskog morala, umetnosti namenjene eksploatatorima, mode i manira koji su groteskni ili odbojno licemerni, svega što je današnje društvo nasledilo od prošlih vekova: ukratko, negaciju svega prema čemu se buržoaska civilizacija odnosi sa poštovanjem. Isto je i sa anarhistima.

Kada se unutar Internacionale razvio pokret koji je odbijao autoritet organizacije i koji se, takođe, protivio autoritetu u svim njegovim oblicima, taj pokret je sebe prvo nazvao „federalističkim“, zatim „antidržavnim“ ili „antiautoritarnim“. U to vreme su zapravo izbegavali upotrebu imena „anarhista“. Činilo se da reč *an-archy* (kako se tada pisala) identifikuje pokret previše sa prudonistima, čijoj se ideji ekonomske reforme tada protivila Internacionala. Ali upravo su zbog toga – da izazovu zbrku – neprijatelji ovog pokreta odlučili da ga tako nazovu; uostalom, tako je bilo moguće reći da sam naziv koji nose anarhisti pokazuje da oni teže jedino izazivanju nereda i haosa, ne brinući o posledicama. Anarhistički pokret je ubrzo prihvatio ime koje mu je dato. U početku se insistiralo na crtici između *an* i *archy*, zbog toga što u ovakvom obliku reč *an-archy* – koja dolazi iz grčkog jezika – znači „bez vlasti“ („bez gospodara“), a ne „nered“; međutim, pokret je uskoro usvojio reč u obliku u kojem se i dan-danas koristi, i više se nije trudio da ukazuje na značenje ili da javnost podučava grčkom jeziku.

Tako da se reč „vratila“ svom osnovnom, normalnom, uobičajenom značenju, kao što je napisao 1816. godine engleski filozof Bentham: „Filozof koji želi da reformiše loš zakon“ – kaže Bentham – „ne poziva na ustanak protiv tog zakona ... Karakter anarhizma je sasvim drugačiji. On odbija postojanje zakona, odbacuje njegovu vrednost, on podstiče ljude da odbiju da to prepoznaju kao pravilo i da ustanu protiv njegovog sprovođenja.“ Danas je smisao reči širi – anarhizam odbija

ne samo postojanje zakona, već bilo kakve uspostavljene moći, svakog autoriteta (vlasti); ipak njegova suština je ostala ista: on se buni – i od toga počinje – protiv autoriteta i moći u bilo kom obliku.

Ali, kažu nam, ta reč podseća na negaciju reda, stoga i na ideju haosa, ili nereda. Ipak, hajde da se uverimo da razumemo o kakvom mi to redu govorimo. Da li je to harmonija o kojoj mi anarhisti sanjamo, harmonija u ljudskim odnosima koji će biti uspostavljeni slobodno kada čovečanstvo prestane da bude podeljeno u dve klase, gde je jedna žrtvovana zarad boljeg života druge, harmoniji koja će se spontano pojaviti iz jedinstva interesovanja kada svi ljudi pripadaju jednoj i istoj porodici, kada svako radi za dobrobit svih i svi za dobrobit svakog? Očigledno ne! Oni koji kažu da je anarhija negacija reda ne pričaju o ovoj harmoniji budućnosti; oni pričaju o redu kakvog poznajemo u današnjem društvu. Pa, da vidimo kakav je taj red koji anarhija želi da uništi.

Red danas – ono što podrazumevaju kada kažu red – je devet desetina čovečanstva koje radi da bi obezbedilo raskoš, uživanje i zadovoljenje najodvratnijih strasti za šaćicu besposličara. Red je kada je devet desetina čovečanstva lišeno svega što je neophodno za pristojan život, za normalan razvoj intelektualnih sposobnosti. Svesti devet desetina čovečanstva na nivo tegleće stoke, koja živi od danas do sutra i koja ne može ni da se usudi da pomisli na zadovoljstva koja ljudima nudi naučno istraživanje i umetničko stvaralaštvo – to je, dakle, red!

Red je kada siromaštvo i glad postanu normalno stanje društva. To je irski seljak koji umire od gladi; to je seljak trećine Rusije koji umire od difterije i tifusa, ili gladi koju prati oskudica – dok se u isto vreme rezerve žita izvoze u inostranstvo. To je italijanski narod doveden do napuštanja svog plodnog zemljišta, koji luta po Evropi tražeći tunel koji će da kopa, gde rizikuje da bude sahranjen posle samo nekoliko meseci postojanja. To je zemlja koja se oduzima seljacima da bi se uzgajale životinje za ishranu bogatih; to je zemlja koja se radije ostavlja neobrađena nego što se vraća onima koji ne traže ništa više osim da je obrađuju.

Red je žena koja se prodaje da bi nahranila decu, to je dete koje je dovedeno do toga da završi u fabrici ili da umre od gladi, to je radnik koji je sveden na mašinu. To je strah od radnika koji ustaju protiv bogatih, strah od ljudi koji ustaju protiv vlasti.

Red je kada se beskrajno mali broj ljudi nalazi na pozicijama moći, koji iz tog razloga nameću sebe većini, koji odgajaju decu da se kasnije nađu na istim pozicijama i da zadrže iste privilegije služeći se prevarom, korupcijom, nasiljem i pokoljem. Red je neprestani rat čoveka protiv čoveka, struke protiv struke, klase protiv klase, zemlje protiv zemlje.

Red je top čija buka nikad ne prestaje u Evropi, to je opustošena zemlja, žrtvovanje čitave generacije na bojnopolju, uništavanje, za samo jednu godinu, imetka sticanog vekovima teškim radom. Red je ropstvo, misao u lancima, poniženje ljudske rase sprovedeno mačem i bičem. To je iznenadna smrt od eksplozije, ili spora, mučenička smrt hiljada rudara koji su dignuti u vazduh ili živi sahranjeni svake godine radi pohlepe njihovih gazda – i koji su upucani ili izbodeni čim se usude da se žale.

Konačno, red je Pariska komuna, udavljena u krvi. To je smrt trideset hiljada muškaraca, žena i dece, raskomadanih granatama, ubijenih, potopljenih u kalcijum-oksidi ispod pariskih ulica. To je lice ruske omladine, zaključane u zatvorima, zakopane u sibirskom snegu, i – u slučaju najboljih, najčistijih, najposvećenijih – zadavljene u dželatovoj omći. To je red! A nered – šta „oni“ zovu neredom?

To je ustanak ljudi protiv ovog sramnog poretka, razbijanje njihovih stega, slamanje njihovih okova i kretanje ka boljoj budućnosti. To su najslavnija dela u ljudskoj istoriji. To je pobuna

uma uoči revolucije; to je rušenje hipoteza čuvanih tokom nepromenjenih vekova; to je proboj novih ideja, smelih izuma, to je rešenje naučnih problema. Nered je ukidanje drevnog ropstva; to je podizanje komuna, ukidanje feudalnog kmetstva, pokušaj ukidanja ekonomskog ropstva. Nered je seljačka buna protiv sveštenika i zemljoposjednika, spaljivanje dvoraca da bi se napravio prostor za kućice, napuštanje straćara da bi se našlo mesto pod suncem. To je Francuska koja ukida monarhiju i zadaje smrtni udarac kmetstvu u čitavoj Zapadnoj Evropi.

Nered je 1848. godina koja uzdrmava kraljeve i proglašava pravo na rad. To su stanovnici Pariza koji se bore za novu ideju i koji, kada umru u masakru, ostavljaju čovečanstvu ideju slobodnih komuna, i otvaraju put ka ovoj revoluciji čije približavanje osećamo i koja će biti Socijalna Revolucija.

Nered – ono što „oni“ nazivaju neredom – jeste razdoblje tokom kog čitave generacije vode neprekidnu borbu i žrtvuju se da bi pripremile čovečanstvo za bolji život, i otarasile se ropstva iz prošlosti. To je razdoblje tokom kog se narodna sposobnost slobodno razvija i za nekoliko godina napravi gigantske korake bez kojih bi čovek ostao u stanju drevnog roba, stvari koja puzi, koga je siromaštvo ponizilo.

Nered je izliv najlepših strasti i najvećeg požrtvovanja; to je epopeja uzvišene ljubavi prema čovečanstvu!

Reč „anarhija“, koja sadrži u sebi negaciju takvog reda i podseća na najznačajnije trenutke u životu ljudi – zar to nije najbolje ime za pokret koji ide ka osvajanju bolje budućnosti?

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Petar Kropotkin
O redu
1881.

„L'Ordre“, *Le Révolté*, 1 octobre, 1881.
Prevod: Zluradi Paradi, 2006.

anarhisticka-biblioteka.net